

VID

Studieplan for videreutdanning i Sannhet og forsoning som teologi og praksis

30 studiepoeng

Programme Description for Continuing Education in Truth and Reconciliation as Theology and Practice

30 ECTS

Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag

Faculty of Theology, Diaconia and Leadership Studies

VID Tromsø

Godkjent 25. januar 2024 av Utdanningsutvalget

Approved 25 January 2024 by The Education Committee

Innhold

1. Presentasjon av studiet	1
2. Målgruppe og opptakskrav	2
3. Læringsutbytte.....	2
4. Arbeids- og undervisningsformer	3
5. Internasjonalisering	3
6. Vurderingsformer.....	4
7. Studiets oppbygning	4
Emnebeskrivelser.....	5
Fornorskning, sannhetssøking og historisk rettferdighet	6
The Norwegianization policy, truth-seeking and historical justice.....	6
Innhold	6
Vurderingsordning	8
Sannhetskommisjoner, forsoning og helbredelse av minner	10
Truth commissions, reconciliation and healing of memories	10
Innhold	10
Vurderingsordning	12
Forsoning som samfunnsteologi og kirkelig praksis	15
Reconciliation as public theology and ecclesial practice	15
Innhold	15
Vurderingsordning	17

1. Presentasjon av studiet

KUN / VID Tromsø (VID) tilbyr 30 studiepoeng etter- og videreutdanning i Sannhet og forsoning som teologi og praksis. Studiet består av tre emner à 10 studiepoeng som kan tas enkeltvis, men utgjør en helhet. De tre emnene fokuserer på

- fornorskningspolitikken og dens konsekvenser i møte med nåtidens krav om oppgjør med fortiden
- sannhets- og forsoningskommisjonsprosessen i Norge i lys av sannhetskommisjoner som globalt fenomen
- forsoning som samfunnsteologi og kirkelig praksis – internasjonalt og i Norge/Sápmi/på Nordkalotten

Stortinget nedsatte en sannhets- og forsoningskommisjon (2018-2023) for å granske fornorsking og urett begått mot samer og kvener/norskfinner. Prosessen hadde bakgrunn i krav fremmet fra samisk og kvensk/norskfinsk hold, med støtte fra Den norske kirke. Skogfinnene er senere innfortolket i mandatet.

Kirkens historiske rolle var omfattet av granskingen, og prosessen aktualiserte kritiske og konstruktive spørsmål om kirkens teologi og praksis i et samfunnsperspektiv. Studiet gir kunnskaper og teoretiske verktøy for å forstå, bearbeide og svare konstruktivt på de problemstillingene som fornorskningshistorien og dens ettervirkninger reiser lokalt, regionalt og nasjonalt. Transformativ perspektiver vektlegges med utgangspunkt i urfolk og nasjonale minoriteters individuelle og kollektive rettigheter.

Tematikken er ikke unik for Norge og gjenfinnes i ulike deler av verden. Komparative perspektiver er derfor vektlagt i studiet, med Sør-Afrika og Canada som hovedreferanser. Aktuelle prosesser og debatter belyses tverrfaglig ut fra internasjonal og hjemlig forskning innenfor feltene historie, overgangsrettferdighet (transitional justice), gjenopprettende rettferdighet (restorative justice), urfolksforskning og teologi. Det rettes søkelys mot hvordan begrepet 'forsoning' anvendes på sosiale og politiske prosesser i slike sammenhenger. Studiet gir hjelp til å gjennomtenke egen yrkesutøvelse og kirkens ansvar og muligheter for styrket praksis, forankret i teologiske, diakonale og etiske perspektiver.

Studiet gir relevant kompetanse for kirkelig ansatte, studenter som sikter mot arbeid i kirken, og ansatte i andre samfunnssektorer som er berørt av og engasjert i tematikken. Emnene kan søkes innpasset som valgemne i profesjons- og masterutdanningen i teologi ved VID og kan være relevante som valgemner i ulike masterutdanninger ved andre institusjoner, f.eks. knyttet til lærerutdanning og samfunnsvitenskap.

Hovedtemaer:

- Fornorskningen som politikk, ideologi, prosess og erfaring
- Sannhetskommisjoner globalt og i Norge
- Forsoning som sosial prosess, politisk begrep og kristen samfunnsteologi
- Oppdaterte tverrfaglige perspektiver fra internasjonal og hjemlig forskning
- Kritisk etisk refleksjon om egen yrkesutøvelse og kirkens (evt. egen institusjons) rolle

Nøkkelinformasjon om studiet

ISCED:

Studieprogramkode: VUSANFORS

Antall studiepoeng: 30

Kvalifikasjonsnivå:
Videreutdanning

Grad etter avsluttet studium:

Undervisningsspråk: norsk

Organisering av studiet: Deltid (50 % studiebelastning)

Praksisstudier: Nei

Praksisomfang: 0 timer/ Ouker

Fastsatt studietid: 1,5 år

Studieåret starter: Høst

Undervisningssted: Tromsø

2. Målgruppe og opptakskrav

Studiet er særlig innrettet mot ansatte i Den norske kirke og mot studenter som sikter mot yrkespraksis i kirken. Samtidig er også andre institusjoner og samfunnssektorer berørt av tematikken. For eksempel var skolen og kirken sterkt overlappende samfunnsområder i deler av fornorskingsperioden. Studenter og ansatte i yrker rettet mot velferdstjenester kan også ha nytte av studiet i lys av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Dette begrunner at studiet kan ha relevans for flere yrkesgrupper, f.eks. lærere, og studenter i studieløp knyttet til f.eks. lærerutdanning, samfunnsvitenskap og helse- og sosialfag. Studiets fokus på brede samfunnsprosesser i fortid og nåtid kombineres med en særlig oppmerksomhet mot tematikkens religiøse og kirkelige aspekter. Uavhengig av fag- og praksisbakgrunn, bør studentene derfor ha en interesse for det religiøse og kirkelige praksisfeltet.

Studiet kan også ha interesse over landegrensene i Skandinavia da liknende sannhets- og forsoningskommisjoner etableres også i Sverige og Finland. Her antas særlig studiets andre og tredje emne å være relevante.

Opptak til studiet skjer på grunnlag av:

Bachelorgrad (180 studiepoeng) eller annen grad eller utdanning på tilsvarende nivå av minimum tre års omfang, fra f.eks. historie, teologi, religionsvitenskap, pedagogikk/lærerutdanning, sosial-/samfunnsvitenskap, helsefag eller liknende.

Søkere som ikke oppfyller de ordinære opptakskravene, kan etter fastsatte kriterier søke opptak på grunnlag av realkompetanse.

3. Læringsutbytte

Læringsutbyttebeskrivelsene er lagt på 2. syklus i tråd med det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning. Etter fullført studium skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper:

Studenten

- har bred kunnskap om fornorskningen som politikk, ideologi, prosess og erfaring
- har avansert kunnskap om forholdet mellom luthersk teologi og politikk på den ene siden og samers og kveners religiøse tradisjoner og fellesskap på den andre
- har inngående kunnskap om de hovedspørsmål som knytter seg til sannhetskommisjoner og deres arbeid, og kan anvende dette på ulike sider ved den norske sannhets- og forsoningskommisjonsprosessen
- kan analysere problemstillinger knyttet til kirkelig involvering i politisk/sosial forsoning i Norge med utgangspunkt i forsoning som internasjonal samfunnsteologisk diskurs

Ferdigheter:

Studenten

- kan analysere eksisterende teorier og fortolkninger innenfor faglitteraturen og arbeide selvstendig med spørsmålene som aktualiseres om fornorskingspolitikken i dagens debatter relatert til samfunn og kirke
- kan analysere og forholde seg kritisk til litteratur om sannhetskommisjoner fra fagfeltene overgangsrettferdighet, gjenopprettende rettferdighet og urfolksforskning

- kan anvende denne litteraturen til å strukturere og formulere faglige og etiske resonneringer knyttet til egen kontekst, egen yrkesutøvelse og kirkens rolle
- kan planlegge selvstendig, lokalt kirkelig utviklingsprosjekt om fornorskning, sannhetssøking og forsoning, forankret i samfunnsteologisk refleksjon og i tråd med forsknings- og yrkesetiske normer

Generell kompetanse:

Studenten

- kan vurdere og bruke forskningslitteratur, offentlige debattekster og annen informasjon i media og fra myndighetene på en kritisk måte og på et avansert nivå
- kan kommunisere både med spesialister og til allmenheten om faglige problemstillinger i skjæringspunktet mellom fornorskningshistorien, sannhets- og forsoningskommisjonsprosessen, og kirkens teologi og praksis
- kan reflektere kritisk og konstruktivt om kirkens rolle i lys av maktasymmetrier mellom urfolk / nasjonale minoriteter og majoritetssamfunn
- kan analysere relevante fag-, yrkes- og forskningsetiske problemstillinger på feltet forankret i teologiske og diakonale perspektiver

4. Arbeids- og undervisningsformer

VID forstår læring som en aktiv sammensatt prosess der læring skjer både individuelt og i samhandling med andre. Studentene ansees som ressurspersoner og medansvarlige aktører som deltar aktivt i læringsfellesskapet og tar ansvar for egen læring og læringsmiljøet i studentgruppen. Hvert emne på 10 studiepoeng har forventet arbeidsinnsats tilsvarende 270 timer.

Undervisningen er variert og inneholder studentaktive undervisnings- og læringsformer gjennom forelesninger på campus og på nett, seminarer, egne fremlegg/presentasjoner, utvikling av lokale forsoningsinitiativ, gruppearbeid, skriftlige innleveringer og selvstudium. Undervisningsukene arbeider studentene med skriftlige arbeidskrav i den digitale læringsplattformen. Alle arbeidskrav må være bestått før man kan gå opp til eksamen.

5. Internasjonalisering

Internasjonalisering ivaretas i studiet gjennom internasjonalt pensum, internasjonale forelesere, faglig forankret i et internasjonalt forskningsprosjekt (ReconTrans), og den nasjonalstatsoverskridende dimensjonen i den hjemlige tematikken.

Offentlige oppgjør med fortiden, sannhetskommisjoner og forsoning som samfunnsteologi er i dag globale fenomener der prosesser i Norge og Skandinavia inngår i et bredt internasjonalt felt. Flere overlappende fagdiskurser – som overgangsrettferdighet, gjenopprettende rettferdighet, historisk rettferdighet, urfolksforskning og teologi – preger den internasjonale og skandinaviske litteraturen på feltet. Studentene blir gjort kjent med komparative perspektiver på tvers av disse fagfeltene som utgangspunkt for å forstå kjernetematikken i de hjemlige sannhets- og forsoningsprosessene.

Fagmiljøet på KUN / VID Tromsø har bidratt til å drive fram fagfeltet i Norge, bl.a. i dialog med Samisk kirkeråd, kirkelige aktører i Skandinavia og Kirkenes Verdensråds urfolksnettverk. De fleste faglærerne har internasjonal erfaring og bruker eksempler fra egen og andres forskning

i undervisningen. Bruk av engelskspråklig litteratur og fagterminologi er verktøy for internasjonalisering. Internasjonale forelesere vil i noen grad inviteres inn.

Oppdatert internasjonal komparativ kunnskap på feltet tilflyter studiet gjennom ReconTrans (2019-2023), et forskningsprosjekt koordinert ved KUN / VID Tromsø i samarbeid med sørafrikanske, kanadiske og svenske forskere. ReconTrans undersøker 'forsoning' som transformativt begrep og praksis i den norske kommisjonsprosessen i lys av kanadiske og sørafrikanske sannhets- og forsoningskommisjonserfaringer. Internasjonale perspektiver fra ReconTrans integreres i undervisningen og/eller lesepensumet i det enkelte studieemnet.

Videre har studiets hjemlige tematikk iboende internasjonale dimensjoner langs flere akser. Kvenene er en nasjonal minoritet i Norge og på Nordkalotten – til stede før statsgrensene ble trukket og med sterke kulturelle bånd til tornedalsfennene i dagens Nord-Sverige og tilsvarende grupper i Nord-Finland. Samene er et urfolk hvis tradisjonelle bosettingsområde Sápmi er oppdelt av landegrensene til det som senere ble Norge, Sverige, Finland og Russland. Staten Norge er således ikke en tilstrekkelig horisont for å behandle studiets hovedtematikk. Studiet bidrar til å utvikle kritisk refleksjon omkring i hvilken grad det internasjonale perspektivet ved Nordkalotten har nasjonalstatenes dominante narrativer som premiss. Videre er forholdet mellom urfolk og stater i dag en global diskurs med menneskerettslige, historiske, politiske og kulturelle implikasjoner både internt i og mellom land. Studentene eksponeres for, og gis erfaringer med slike nasjonalstat-overskridende dimensjoner ved stedegen virkelighet bl.a. gjennom en studietur der deler av undervisningen legges til Sámi allaskuvla / Samisk høgskole som er en all-samisk og internasjonalt akkreditert urfolkshøyskole med samisk som akademisk hovedspråk.

6. Vurderingsformer

Studiet kombinerer tekstbaserte og muntlige vurderingsformer, se emnebeskrivelsene.

7. Studiets oppbygning

Studiet tilbys som 3 x 10 studiepoengs emner fordelt over tre kalenderår. Hvert emne avvikles på ett semester, men tilbys to ganger hvert kalenderår (henholdsvis vår og høst).

Under vises en skjematisk oversikt over studiets oppbygning.

Emnekode	Emnenavn	Studiepoeng	Semester	O/S/V*
VUSANFOR8010	Fornorskning, sannhetssøking og historisk rettferdighet	10	Vår/ høst	O
VUSANFOR8020	Sannhetskommisjoner, forsoning og helbredelse av minner	10	Vår/ høst	O
VUSANFOR8030	Forsoning som samfunnssteologi og kirkelig praksis	10	Vår/ høst	O

*O=obligatorisk emne, S=semi-obligatorisk emne, V=valgemne

Emnebeskrivelser

Fornorskning, sannhetssøking og historisk rettferdighet

The Norwegianization policy, truth-seeking and historical justice

Innhold

Emnet fokuserer på fornorskningspolitikken i møte med nåtidens krav om oppgjør med fortiden.

Kunnskapsfeltet har fått ny aktualitet i lys av Stortingets sannhets- og forsoningskommisjon (2018-2023) som gransket fornorskning og urett overfor samer og kvener/norskfinner. Prosessen reiser spørsmål om eksisterende kunnskap og eventuelle kunnskapshull på feltet, særlig i lys av rammede gruppers erfaringer.

Emnet gir oppdatert og aktualisert fordyping i fagfeltet som grunnlag for selvstendig refleksjon om de spørsmål, prosesser og debatter feltet berøres av i dag. Dette inkluderer spørsmålet om hvordan visse basisforestillinger om norsk kultur og historie var innvevd i det juridiske grunnlaget for politikken.

Kunnskapsstatusen i forskningen gjennomgås kritisk i lys av komparative perspektiver med særlig oppmerksomhet vendt mot hvordan teologi, kirke, religion og åndelighet har bidratt til, eller er berørt av, dette. Relevant for dette er bl.a. hvordan skolen og kirken var sterkt overlappende samfunnsområder i deler av perioden.

Dagens offentlige sannhetssøking reiser spørsmål vedrørende historieforskningens plass og rolle. I hvilken grad er forskningen situert, og hvordan opprettholdes historieforskningens integritet i møte med kravet om oppgjør med fortiden? Slike spørsmål belyses bl.a. i lys av den nye internasjonale fagdiskursen kalt 'historisk rettferdighet'.

Emnekode: VUSANFOR8010

Antall studiepoeng: 10

Tilbys som enkeltemne: Ja

Emnestatus: Valgemne

Studienivå: Høyere grad

Plassering i studieløpet

Heltid: Ikke aktuelt

Deltid: Ikke fastsatt

Undervisningsspråk: Norsk

Undervisningssted: Tromsø

Undervisningstermin: Vår/høst

Obligatorisk undervisning: Ja

Praksisstudier: Nei

Praksisomfang: 0 timer/uker

Undervisningsomfang:

15 timer

Omfang annet lærerstyrt arbeid:

15 timer

Omfang studentstyrt arbeid:

240 timer

Totalt antall studentarbeidstimer:

270 timer

Progresjonskrav: Nei

Hovedtemaer:

- Fornorskningspolitikken og fornorskningprosesser
- Samers og kveners / norskfinners erfaringer og motstand
- Teologiske og kirkelige aspekter ved fornorskningspolitikken
- Konsekvenser for / motsvar i samiske og kvenske religiøse tradisjoner / bevegelser
- Historieforskning og offentlig sannhetssøking i lys av perspektivet 'historical justice'

Læringsutbytte

Etter endt emne skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper:

Studenten

- har bred kunnskap om fornorskningens politikkens begrunnelser, virkemidler og institusjoner, om erfaringer og langtidsvirkninger blant grupper berørt, og om fornorskningens prosesser som strukturelt fenomen
- har inngående kunnskap om teologiske/kirkelige aspekter ved fornorskningen og om konsekvenser for / motsvar i samiske og kvenske tradisjoner/bevegelser
- kjenner til og kan analysere sentrale problemstillinger knyttet til historieforskningens rolle i nåtidens oppgjør med fornorskningen

Ferdigheter:

Studenten

- kan anvende både faglitteratur og offentlige debattekster om fornorskning og sannhetssøking på en kritisk måte til å formulere faglige resonneringer knyttet til egen lokal / regional / nasjonal virkelighet
- kjenner til sentrale teorier og tolkningsperspektiver i forskningslitteraturen om fornorskningen og kan analysere og vurdere offentlige debatter i lys av dette
- kan planlegge et selvstendig lokalt utviklingsprosjekt om fornorskning, sannhetssøking og historisk rettferdighet, under veiledning og i tråd med forsknings- og yrkesetiske normer

Generell kompetanse:

Studenten

- kan analysere aktuelle fag-, yrkes- og forskningsetiske problemstillinger relatert til fagfeltet, og reflektere omkring dette knyttet til egen yrkespraksis og kirkens ansvar
- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter på feltet på egen lokal / regional livs- og yrkessammenheng for å planlegge relevante arbeidsoppgaver og prosjekter
- kan kommunisere med fagpersoner og allmenheten i både minoritets- og storsamfunnskontekster om faglige problemstillinger knyttet til temaet fornorskning og historisk rettferdighet

Arbeids- og undervisningsformer

- Undervisning / forelesninger på campus og på nett
- Seminarer
- Skriftlige innleveringer
- Gruppearbeid
- Selvstudium

Obligatoriske aktiviteter

- Undervisning i tre dagers samling på campus og nettbasert (min 80 % tilstedeværelse).
- Tre arbeidskrav i læringsplattformen på til sammen 3000 ord +/-10 %.

Obligatoriske aktiviteter må være godkjent for at studenten kan gå opp til eksamen.

Vurderingsordning

Vurderingsform	Varighet	Vurderingsuttrykk
Muntlig eksamen	30 minutter	Bestått/ikke bestått

Utfyllende informasjon om vurdering/eksamen

Ingen.

Annet

Emnet er det første av tre emner i studiet «Sannhet og forsoning som teologi og praksis» (30 stp) og peker frem mot de neste to emnene om henholdsvis sannhetskommisjonsprosesser og forsoning som samfunnssteologi.

Pensum

Andersen, Astri, Bjørg Evjen, and Teemu Ryymin, eds. *Samenes historie fra 1751-2010*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2021. Vurder kap 4, 5, 6 (s. 117-259). (143 sider)

Eriksen, K., & Niemi, E. (1981). *Den finske fare: Sikkerhetsproblemer og minoritetspolitikk i nord 1860-1940*. Universitetsforlaget. Sidene 187-278. (89 sider)

Fjellheim, S. (2019). Når en professors teori blir en samisk tragedie. I C. Ruud & G. Ween (Red.), «*En trængslernes historie*»: en antologi om museumsmannen og historikeren Yngvar Nielsen (s. 155-180). Orkana akademisk. (26 sider)

Höglund, J., & Andersson Burnett, L. (2019). Introduction: Nordic colonialisms and Scandinavian studies, *Scandinavian Studies*, 91(1–2), 1–12. (12 sider)

Johnsen, Tore (2022). *Sámi Nature-Centered Christianity in the European Arctic: Indigenous Theology Beyond Hierarchical Worldmaking*. Postcolonial and Decolonial Studies in Religion and Theology. Lanham - Boulder - New York - London: Lexington Books. Sidene 43-77. (35 sider)

Johnsen, Tore. "Menneske først, kristen så': Om teologi, rasisme mot samer og behovet for avkolonisering." *Kirke og Kultur* 126, no. 4 (2021/11/25 2021): 299-325. (27 sider). <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2021-04-02>.

Kyllingstad, J. R. (2012). Norwegian physical anthropology and the idea of a nordic master race. *Current Anthropology*, 53(S5), s. 46–56. (11 sider).

Larsen, R. I. (2016). «Presten har det i bokhylla, mens vi har det i hjertet»: Hjertespråket—Om minoritetsspråkenes posisjon i læstadianismen: Et norsk perspektiv. I D. Lindmark (Red.), *Gränsöverskridande kyrkohistoria: De språkliga minoriteterna på Nordkallotten* (s. 66–84). Print & Media. (19 sider)

- Lindmark, D. (2016). Historiebruk og retrospektiva praktiker: Historikers bidrag till försoning. I D. Lindmark (Red.), *Gränsöverskridande kyrkohistoria: De språkliga minoriteterna på Nordkallotten* (s. 115–142). Print & Media. (28 sider)
- Nergård, J.-I., 2011, Når slutter en koloniprosess?. I S. Jentoft, J.-I. Nergård, & K.A. Rønvik (Red.), *Hvor går Nord-Norge: Tidsbilder fra en landsdel i forandring* (119-129). Orkana Akademisk. (11 sider)
- Neumann, K. (2014). Historians and the yearning for historical justice, *Rethinking History* 18(2), 145-164. (20 sider)
- Pedersen, Steinar. "Hvem var 'folket' i norsk salmetradisjon fra midten av 1800-tallet?". *Kirke og Kultur* 128, no. 1 (2023): 77-82. (6 sider). <https://doi.org/10.18261/kok.128.1.8>.
- Sannhets- og forsoningskommisjonen. *Sannhet og forsoning: Grunnlag for et oppgjør med fornorskningpolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner: Rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen: Avgitt til Stortingets presidentskap 01.06.2023*. (2023). Sidene 160-315 (156 sider) + Sidene 320-625 (306 s.) <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>.
- Vars, L. S. (2017). Samene i Norge: Fra fornorskning til forsoning? I Brandal, N., Døving, C. A., Plesner, I. T. (Red.) *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016* (s. 177–199). Cappelen Damm Akademisk. (23 sider)
- Wolfe, P. (1999). *Settler colonialism and the transformation of anthropology: The politics and poetics of an ethnographic event*. Cassell. Sidene 1-7, 25-41. (24 sider)
- Woolford, A. (2013). Nodal repair and networks of destruction: Residential schools, colonial genocide, and redress in Canada, *Settler Colonial Studies* 3(1), 65-81. (17 sider).

Totalt 796 sider.

Sannhetskommisjoner, forsoning og helbredelse av minner

Truth commissions, reconciliation and healing of memories

Innhold

Emnet fokuserer på sannhetskommisjoner i lys av fagfeltene overgangsrettsferdighet (transitional justice), gjenopprettende rettferdighet (restorative justice) og urfolksforskning. Oppdatert fordyping i feltet danner grunnlag for refleksjon omkring ulike sider ved sannhets- og forsoningskommisjonsprosessen i Norge i et folk-til-folk-perspektiv. Tilnærmingen er forankret i et menneskerettighetsperspektiv.

I dag har det samlede antallet sannhetskommisjoner globalt passert 50. Slike kommisjoner vokste frem som et etablert politisk fenomen på 1980-tallet med gjennombrudd ti år senere med Sør-Afrikas Sannhets- og forsoningskommisjon (1996-2003). Erfaringer fra denne kommisjonen og Canadas Sannhets- og forsoningskommisjon relatert til urfolk (2008-2015) vil være hovedreferanser for komparative analyser av den norske prosessen. Sideblikk til sammenliknbare prosesser i Norge (Tater-/romaniutvalget) og Skandinavia (hvitbok, sannhetskommisjoner relatert til tornedalinger/kvener og samer) inkluderes.

Bruken av begrepet 'forsoning' i sammenheng med slike kommisjoner/granskninger undersøkes i et transformativt perspektiv med utgangspunkt i urfolk og nasjonale minoriteters erfaringer og rettigheter. 'Politisk forsoning', 'sosial forsoning' og 'helbredelse av minner' utgjør overordnede perspektiv. Teologi trekkes inn i den grad det er nødvendig for å belyse sentrale debatter og utviklingstrekk på feltet.

'Helbredelse av minner' belyses med tanke på etiske, teoretiske, terapeutiske og metodiske aspekter. Emnet stimulerer til kritisk, konstruktiv og etisk refleksjon om egen yrkespraksis og kirkens ansvar og muligheter.

Hovedtemaer:

- Sannhetskommisjoner som globalt fenomen
- Fagfeltene overgangsrettferdighet, gjenopprettende rettferdighet og urfolksforskning
- Politisk forsoning, sosial forsoning og helbredelse av minner
- Den norske kommisjonsprosessen komparativt belyst
- Forsoning som begrep og praksis i sannhetskommisjonsprosesser

Emnekode: VUSANFOR8020

Antall studiepoeng: 10

Tilbys som enkeltemne: Ja

Emnestatus: Valgemne

Studienivå: Høyere grad

Plassering i studieløpet

Heltid: Ikke aktuelt

Deltid: Ikke fastsatt

Undervisningsspråk: Norsk

Undervisningssted: Tromsø

Undervisningstermin: Vår/høst

Obligatorisk undervisning: Ja

Praksisstudier: Nei

Praksisomfang: 0 timer/uker

Undervisningsomfang:

15 timer

Omfang annet lærerstyrt arbeid:

15 timer

Omfang studentstyrt arbeid:

240 timer

Totalt antall studentarbeidstimer:

270 timer

Progresjonskrav: Nei

Læringsutbytte

Etter endt emne skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper:

Studenten

- har bred kunnskap om sannhetskommisjoner som globalt fenomen i lys av fagfeltene overgangsrettferdighet, gjenopprettende rettferdighet og urfolksforskning
- har avansert kunnskap om teoretiske og metodologiske problemstillinger og debatter på feltet, knyttet til bruken av begrepet forsoning og temaet helbredelse av minner
- har kunnskap om mulige praktiske og etiske konsekvenser av faglitteraturen anvendt på den norske sannhets- og forsoningskommisjonsprosessen

Ferdigheter:

Studenten

- kan analysere ulike kilder i faglitteraturen om sannhetskommisjoner og anvende disse til å formulere faglige resonneringer om pågående lokale, regionale og nasjonale prosesser i grensesnittet mellom sivilsamfunn og politikkfelt
- kan anvende eksisterende teorier i faglitteraturen til å belyse kirkens involvering i politisk forsoning, sosial forsoning og helbredelse av minner
- kan planlegge et selvstendig lokalt utviklingsprosjekt knyttet til samfunnsrelatert forsoning og helbredelse av minner under veiledning og i tråd med forsknings- og yrkesetiske normer

Generell kompetanse:

Studenten

- kan reflektere omkring relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger knyttet til ulike aspekter ved offentlige sannhets- og forsoningsprosesser i Norge
- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter på feltet på egen livs- og yrkessammenheng for å planlegge forsoningsrelaterte arbeidsoppgaver og prosjekter i tråd med etiske standarder
- kan kommunisere både med fagpersoner og allmenheten, i både minoritets- og storsamfunnskontekster, om ulike faglige problemstillinger knyttet til politisk forsoning, sosial forsoning og helbredelse av minner

Arbeids- og undervisningsformer

- Undervisning / forelesninger på campus og på nett
- Seminarer
- Skriftlige innleveringer
- Gruppearbeid
- Selvstudiumstudiesamling

Obligatoriske aktiviteter

- Undervisning på tre dagers samling på campus og nettbasert (min 80 % tilstedeværelse).
- Tre arbeidskrav i læringsplattformen på til sammen 3000 ord +/-10 %.

Obligatoriske aktiviteter må være godkjent for at studenten kan gå opp til eksamen.

Vurderingsordning

Vurderingsform	Varighet	Vurderingsuttrykk
Hjemmeeksamen (2 500 ord +/- 10 %)	Fem dager	Bestått/ikke bestått

Utfyllende informasjon om vurdering/eksamen

Eksamen leveres på eksamensplattformen Inspira.

Annet

Emnet, som er det andre av tre emner i studiet «Sannhet og forsoning som teologi og praksis» (30 stp), peker frem mot det siste emnet om forsoning som samfunnssteologi.

Pensum

Aguiar, W. & Halseth, R. (2015). Aboriginal peoples and historic trauma: The process of intergenerational transmission. National Collaborating Centre for Aboriginal Health. Sidene 5-30. (26 sider)

Borrows, J. (2018). Earth-bound: Indigenous resurgence and environmental reconciliation. I M. Ash, J. Borrows, & J. Tully (Red.), *Resurgence and reconciliation: Indigenous-settler relations and earth teachings* (s. 49–81). University of Toronto Press. (32 sider)

Borrows, J., & Tully, J. (2018). Introduction. I M. Ash, J. Borrows, & J. Tully (Red.), *Resurgence and reconciliation: Indigenous-settler relations and earth teachings* (utdrag, s. 3–12, 23-25). University of Toronto Press. (13 sider)

Broderstad, Else Grete, and Eva Josefsen. "The Norwegian TRC: Truth, reconciliation, and public engagement." *International Journal on Minority and Group Rights* (2023): 1-28. <https://doi.org/https://doi.org/10.1163/15718115-bja10120>. (28 sider)

Corntassel, J., & Holder, C. (2008). Who's sorry now? Government apologies, truth commissions, and Indigenous self-determination in Australia, Canada, Guatemala, and Peru. *Human Rights Review*, 9(4), 465–489. (24 sider)

Gjerdrum, Ø. (2013). Skammen og frykten holder livet tilbake. I T. Johnsen & L. Skum (Red.), *Erkjenne fortid—Forme framtid: Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi* (s. 65–78). Orkana forlag. (13 sider)

- Haugen, Hans Morten (2024). "TRC and processes within the Church of Norway: Unequal Status of North Sámi and Kven/Norwegian Finns in Shared Regions". In *Cultivating Transformative Reconciliation. Are TRCs' processes enough?* edited by Line Merethe Skum, John Klaasen, Bernd Krupka og Ray Aldred. Eugene, OR: Wipf and Stock, Expected release 2024. (14 sider)
- Hayner, P. B. (2011). *Unspeakable truths: Transitional justice and the challenge of truth commissions* (Second). Routledge. Sidene 7-18, 145-162, 182-194, 223-227. (48 sider)
- Henkeman, S. (2021). Reconciliation as outcome rather than intention. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace? Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 77-90). AOSIS. (14 sider)
- Johnsen, Tore. "Small stories challenging large narratives: The contribution of personal accounts to transformative reconciliation in post-TRC Norway." In *Cultivating Transformative Reconciliation. Are TRCs' processes enough?* edited by Line Merethe Skum, John Klaasen, Bernd Krupka og Ray Aldred. Eugene, OR: Wipf and Stock, Expected release 2024. (24 sider)
- Johnsen, T. (2021). Negotiation the meaning of 'TRC' in the Norwegian context. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace? Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 19-40). AOSIS. (22 sider)
- Kirkengen, A. L. & Næss, A. B. (2015). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*, 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget. Sidene 13-17, 21-22, 67-70, 79-81, 103-108, 110-112, 116-122, 153-159. (37 sider)
- Klaasen, J. (2021). Narrative and truth and reconciliation. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace?: Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 157-168). AOSIS. (12 sider)
- Lapsley, M. (2013). Helbredelse av minner – En vei til frigjøring. I T. Johnsen & L. Skum (Red.), *Erkjenne fortid – Forme framtid: Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi* (s. 33–44). Orkana forlag. (12 sider)
- Lightfoot, S. (2021): Truth and Reconciliation Commission of Canada: An invitation to boldness. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace? Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 141-153). AOSIS. (13 sider)
- Llewellyn, J.-J., & Philpott, D. (2014). Restorative justice and reconciliation: Twin frameworks for peacebuilding. I J.-J. Llewellyn & D. Philpott (Red.), *Restorative justice, reconciliation, and peacebuilding: Studies in strategic peacebuilding* (s. 14–34). Oxford University Press. (21 sider)
- MacDonald, D. B. (2021). Prospects and challenges for reconciliation: Implementing the TRC calls to action. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace?: Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 123-140). AOSIS. (18 sider)

- Nordquist, K.-Å. (2017). *Reconciliation as politics: A concept and its practice* (Bd. 13). Pickwick Publications. Sidene 9-21, 32-34, 35-45, 46-65, 138-140. (50 sider)
- Nordquist, Kjell Åke. "'One Fits All?' Om att hantera en våldsamt historia." *Tidens tecken* 8 (2023): 51-63. (13 sider)
- Nyström, M. (2019). Narratives of truth: An exploration of narrative theory as a tool in decolonising research. I G. Roche, Gerald, H. Maruyama, & Å. Viridi Kroik. (2018). *Indigenous efflorescence: Beyond revitalisation in Sapmi and Ainu Mosir* (s. 29-51). Canberra: ANU Press. (23 sider)
- Regan, P. (2021). Canada's TRC: An 'unsettling' Indigenous-centered relational justice and reconciliation model. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace?: Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 41-61). AOSIS. (21 sider)
- Romero-Amaya, Daniela. "Historical narratives and civic subjectification in the aftermath of conflict." In *Historical Justice and History Education*, edited by Matilda Keynes, Henrik Åström Elmersjö, Daniel Lindmark and Björn Norlin, 107-29. Cham: Springer International Publishing, 2021. (23 sider)
- Sannhets- og forsoningskommisjonen. *Sannhet og forsoning: Grunnlag for et oppgjør med fornorskningpolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner: Rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen: Avgitt til Stortingets presidentskap 01.06.2023.* (2023). <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>.
Hele kapittel 25 (s. 630-637), avsnittene 26.9.-26.10 (s. 651-658) (16 sider)
- Sjöberg, L.M. and Sara, M.N. (2021). When justice has borders: Some reflections on national borders in relation to the TRC in Norway. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace? Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 107-121). AOSIS. (15 sider)
- Sjögren, D. (2016). Att göra upp med det forflutna: Sanningskommisjoner, officiella ursäkter og vitböcker i ett svensk och internationellt perspektiv. I D. Lindmark & O. Sundström (Red.), *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna, band 1* (s. 123–149). Artos. (27 sider)
- Tutu, D. (2000). *Ingen fremtid uten tilgivelse*. Pax. Sidene 78-117. (40 sider)
- van der Merwe, H., & Schkolne, M. (2017). The role of local civil society in transitional justice. I C. Lawther, L. Moffett, & D. Jacobs (Red.), *Research handbook on transitional justice* (s. 221–243). Edward Elgar Publishing. (23 sider)
- Verwoerd, W. (2021). Social justice, white beneficiaries and the South African TRC. I S. Gudmarsdottir, P. Regan & D. Solomons (Red.) *Trading justice for peace? Reframing reconciliation in TRC processes in South Africa, Canada, and Nordic countries* (s. 223-239). AOSIS. (17 sider)
- Woolford, A., & Nelund, A. (2019). *The politics of restorative justice: A critical introduction, second edition*. Fernwood Publishing. Sidene 5-24, 58, 68-72. (26 sider)

Totalt 665 sider.

Forsoning som samfunnsteologi og kirkelig praksis

Reconciliation as public theology and ecclesial practice

Innhold

Emnet fokuserer på forsoning som samfunnsteologi i et internasjonalt perspektiv som grunnlag for refleksjon omkring forsoning som kirkelig teologi og samfunnspraksis i Norge/Sápmi/ Nordkalotten.

Forsoning har siden 1990-tallet vokst fram som et internasjonalt samfunnsteologisk felt. Som del av samfunn rammet av konflikt og menneskerettighetsbrudd har enkeltkristne og kirker i ulike deler av verden søkt trosbaserte svar på hvordan grupperelasjoner kan heles og samfunn gjenoppbygges. I Norge og Skandinavia har feltet vokst frem særlig knyttet til spørsmålet om forsoning mellom samene, kirken og majoritetsbefolkningen. Det som primært startet som en indrekkelig samtale har siden fått bredere samfunnsnedslag; jmfør Sannhets- og forsoningskommisjonens (2018-2023) gransking av fornorskningsspolitikken overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner.

Emnet belyser forsoning som transformativ prosess med utgangspunkt i urfolks og nasjonale minoriteters erfaringer og rettigheter. Emnet har et praksisnært fokus og bidrar til refleksjon omkring egen yrkesutøvelse og kirkens (evt. egen institusjons) ansvar som sivilsamfunnsaktør, i lys av kommisjonens sluttrapport. Kompetanse i interkulturelle møter vektlegges. Dette innebærer kunnskaper, ferdigheter, holdninger og bevissthet om kulturelle forskjeller i normer, levemåte, verdensbilde, bl.a. i lys av kommunikasjons- og interseksjonalitetsteorier.

Felles grunnproblemer og kontekstspesifikke tilnærminger blant ulike forsoningsteologier belyses, inkludert spørsmålet om avkolonisering. Dette sees på bakgrunn av kirkens tradisjonelle forsoningsteologier og forsoningspraksiser.

Hovedtemaer:

- Sosial og politisk forsoning som internasjonalt teologisk felt
- Kontekstspesifikke forsoningsteologier
- Forsoning som samfunnsteologi og kirkelig praksisfelt i Norge/Sápmi /på Nordkalotten
- Tradisjonelle kirkelige forsoningsteologier og forsoningspraksiser
- Flerkulturelle møter i forsoning i lys av kultur-, kommunikasjons- og interseksjonalitetsteorier
- Refleksjon om egen yrkesutøvelse og kirkens (egen institusjons) praksis, i lys av kommisjonens foreslåtte forsoningstiltak

Emnekode: VUSANFOR8030

Antall studiepoeng: 10

Tilbys som enkeltemne: Ja

Emnestatus: Valgemne

Studienivå: Høyere grad

Plassering i studieløpet

Heltid: Ikke aktuelt

Deltid: Ikke fastsatt

Undervisningsspråk: Norsk

Undervisningssted: Tromsø

Undervisningstermin: Vår/høst

Obligatorisk undervisning: Ja

Praksisstudier: Nei

Praksisomfang: 0 timer/uker

Undervisningsomfang:

15 timer

Omfang annet lærerstyrt arbeid:

15 timer

Omfang studentstyrt arbeid:

240 timer

Totalt antall studentarbeidstimer:

270 timer

Progresjonskrav: Nei

Læringsutbytte

Etter endt emne skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper:

Studenten

- har bred kunnskap om samfunnsrelatert forsoningsteologi internasjonalt og i Norge/Sápmi, og kjennskap til feltets bibelske, teologihistoriske og kontekstuelle forankring
- har inngående kunnskap om sentrale teorier, temaer og debatter knyttet til forsoning som samfunnsteologi i lys av perspektivene politisk forsoning, sosial forsoning, helbredelse av minner og avkolonisering
- har kunnskap om mulige teoretiske og praktiske konsekvenser av slik forsoningsteologi i møte med nåtidens bestrebelser på oppgjør med fornorskningen
- har kunnskap om relevansen av interseksjonalitet og kommunikasjonsteorier for arbeid med samfunnsrelatert forsoning

Ferdigheter:

Studenten

- kan anvende hjemlig og internasjonal forsoningsteologilitteratur til å belyse ulike sider ved mellomfolkelig forsoning i Norge og til å begrunne kirkens handlingsalternativer
- kan analysere ulike tilnærminger og fortolkninger i faglitteraturen og utvikle samfunnsteologiske resonnementer om egen lokal, regional og nasjonal virkelighet i lys av dette
- kan planlegge et selvstendig, faglig forankret lokalt utviklingsprosjekt under veiledning og i tråd med forsknings- og yrkesetiske normer
- kan anvende kunnskap om kultur, mangfold og interseksjonalitet på forsoningsarbeid i et fleretrisk samfunn

Generell kompetanse:

Studenten

- kan reflektere omkring relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger ved kirkens arbeid med samfunnsrelatert forsoning i et makt-, minoritets- og majoritetsperspektiv, og analysere egne holdninger og profesjonelle rolle i dette
- kan anvende sine samfunnsteologiske kunnskaper og ferdigheter på egen yrkespraksis for å planlegge et lokalt / regionalt prosjekt
- kan ut fra samfunnsteologiske perspektiver kommunisere med både fagpersoner og allmenheten om oppfølging av tiltak for videre forsoning mellom samer, kvener/norskfinner og majoritetssamfunn

Arbeids- og undervisningsformer

- Undervisning / forelesninger på campus og på nett
- Seminarer
- Skriftlige innleveringer
- Gruppearbeid
- Selvstudium
- Ekskursjon

Obligatoriske aktiviteter

- Undervisning i tre dagers samling på campus og nettbasert (min 80 % tilstedeværelse).
- Tre arbeidskrav i læringsplattformen på til sammen 3000 ord +/-10 %.
- Ekskursjon i samarbeid med samiske og kvenske aktører.

Vurderingsordning

Vurderingsform	Varighet	Vurderingsuttrykk
Hjemmeeksamen (3000 ord).	5 dager	Bestått/ikke bestått

Utfyllende informasjon om vurdering/eksamen

Obligatoriske aktiviteter må være godkjent for at studenten kan gå opp til eksamen.

Eksamen leveres på eksamensplattformen Inspira.

Annet

Emnet er det siste av tre emner i studiet «Sannhet og forsoning som teologi og praksis» (30 stp).

Pensum

Aldred, R., LeBlanc, T., & Jacobs, A. (2010). Thoughts on forgiveness and aboriginal residential schools. *Indian Life*, 30(6), 4. (1 side)

Aldred, R. (2017). An Indigenous reinterpretation of repentance: A step on the journey to reconciliation. I G. L. Green, S.T. Pardue, & K. K. Yeo (Red.), *So great a salvation: Soteriology in the majority world* (116-137). Eerdmans. (22 sider)

Andraos, M. (2017). Doing theology after the TRC. *Toronto Journal of Theology*, 33(2), 295-301. (7 sider)

Battiste, M. (2019). Reconciling truths and decolonizing practices for the head, heart, and hands. I M. Andraos & W.T. Cavanaugh (Red.). *The Church and Indigenous peoples in the Americas* (s. 175-192). Wipf and Stock. (35 sider)

- Battle, M. (1997). *Reconciliation: The ubuntu theology of Desmond Tutu*. The Pilgrim Press. Sidene 4-10, 35-53, 154-164. (37 sider)
- Day, K., & Kim, S. (2017). Introduction. I S. Kim & K. Day (Red.), *A companion to public theology* (1-21). Brill. (21 sider)
- De Gruchy, J. (2002). *Reconciliation: Restoring justice*. Fortress Press. Sidene 1-43. (44 sider)
- Eriksen, T.H. & Sajjad, T. A. (2020). Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge. Gyldendal. Kap 2-5, 7-8 (85 sider).
- Gunnes, Gyrid (2024). "Decolonizing Scandinavian Creation Theology: The Constructive Critique of Key Concepts in the Works of Sámi Theologian Tore Johnsen". I *Cultivating transformative reconciliation*, edited by Ray Aldred, John Klaasen, Bernd Krubka and Line Merethe Skum. Eugene, OR: Wipf and Stock, Expected release 2024. (24 sider)
- Huuva, K. (2016). Försoning – Mer än bara ett ord: Är försoning möjlig mellan Svenska kyrkan och det samiska samhället? I C. R. Bråkenhielm & G. Möller (Red.), *Liv i försoning: Upprättelse i kyrka och samhälle* (s. 66–91). Verbum. (25 sider)
- Jensen, Iben (2011). The Aspect of Power in Intercultural Communication Practice (s. 85-100). I Ø. Dahl; I. Jensen & P. Nynäs. *Bridges of Understanding. Perspectives on intercultural communication*. Fagbokforlaget. (15 sider).
- Johannesen, Ø. L. & Haus, S. Kultur - til nytte og besvær. I: Tomas Sundnes Drønen, Kjetil Fretheim & Marianne Skjortnes (red.). *Forståelsens gyldne øyeblikk: festskrift til Øyvind Dahl* (s. 223-238). Tapir akademiske forlag. (15 sider).
- Johnsen, T. (2023). The Body and Spirit of reconciled diversity: Unity beyond uniformity, hierarchy, and anthropocentrism: A Sámi perspective. I *One Body, one Spirit, one hope: A Reader – LWF Thirteenth Assembly theme* (s. 89-97). Lutheran World (9 sider)
- Johnsen, Tore. "Luthersk teologi, kolonial makt og samisk tradisjon." *Kirke og Kultur* 128, no. 1 (2023): 5-26. <https://doi.org/10.18261/kok.128.1.2>. (22 sider)
- Johnsen, T. (2017). Erkänd historia och förnyade relationer: Perspektiv på försoningsarbetet mellan kyrkan och samerna. I D. Lindmark & O. Sundström (Red.), *Samerna och Svenska kyrkan: Underlag för kyrkligt försoningsarbete* (s. 101–130). Gidlunds Förlag. (30 sider)
- Kuoljok, I. N. (2013). Utopi eller virkelighet? Forsoningsprosessen mellom kirken og samene i et menneskerettighetsperspektiv. I T. Johnsen & L. Skum (Red.), *Erkjenne fortid -Forme framtid: Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi* (s. 121-138). Orkana forlag. (18 sider)
- LenkaBula, P. (2005). Justice and reconciliation in post-apartheid South Africa: A South African woman's perspective. *International Review of Mission*, 94(372), 103–116. (14 sider)
- Lindmark, D. (2020). «Välkomna tillbaka!» Återbegravning av samiska mänskliga kvarlevor som försonande praktik. I D. Lindmark & A. Persson (Red.), *Rituella rum och heliga platser: Historiska, samtida och litterära studier* (s. 97–131). Artos. (35 sider)
- McDonough, B. (2019). The Truth and Reconciliation Commission of Canada. I M. Andraos & W. T. Cavanaugh (2019), *The Church and Indigenous peoples in the Americas* (s. 56-77). Wipf and Stock. (22 sider)

- Nordbäck, C. (2016). Försoning, erkännande och inklusion: Perspektiv på försoningsprocessen mellan Svenska kyrkan och samerna. I I. Dahlbacka, K. Groop, & J. Dalbacka (Red.), *The shifting boundaries of tolerance: Inclusion, exclusion, and religious communities of memory* (s. 135–197). Religion and Memory. (62 sider)
- Robinson, L. (2015). *Embodied peacebuilding: Reconciliation as practical theology*. Peter Lang. Sidene 3-21, 29-34, 37-52. (41 sider)
- Schreiter, R. J. (2005). Reconciliation and healing as a paradigm for mission. *International Review of Mission*, 94(372), 74–83. (10 sider)
- Skum, L. (2013). Land is life – Life is land: Om urfolksrettigheter og forsoning i et diakonalt perspektiv. I T. Johnsen & L. Skum (Red.), *Erkjenne fortid – Forme framtid: Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi* (s. 139–151). Orkana forlag. (13 sider)
- Solomons, D. (2020). Re-examining a theology of reconciliation: what we learn from the Kairos Document and its pedagogical implications. *Hervormde teologiese studies*, 76(1), 1–7. (7 sider)
- Sparrock, S. (2017). Vägar fremåt: Från kolonisering till försoning. I D. Lindmark & O. Sundström (Red.), *Samerna och Svenska kyrkan: Underlag för kyrkligt försoningsarbete* (s. 157–186). Gidlunds Förlag. (30 sider)
- Steffensen, R. (2013). Dialog og forsoningsprosjektet i Nord-Salten. I T. Johnsen & L. Skum (Red.), *Erkjenne fortid – Forme framtid: Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi* (s. 109–120). Orkana forlag. (12 sider)
- Svenska kyrkan (2022). *Handlingsplan: Åtaganden kopplade till Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket 2022–2031: Etapp 1*. Svenska kyrkan. https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/11183_SK22129_Handlingsplan_samisk_a_tillg.pdf Sidene 1-36. (36 sider)
- Tombs, D. (2017). Public theology and reconciliation. I S. Kim & K. Day (Red.), *A companion to public theology* (119-149). Brill. (31 sider)
- Tønnessen, Aud V. "Avkolonisering av masterfortellinger som utfordring for forskning og teologi." *Kirke og Kultur* 128, no. 1 (2023): 61-66. <https://doi.org/10.18261/kok.128.1.5>. (6 sider)
- Webber, Thorbjørn Brox (2024). Creation theology and climate change: Sustainable justice or green colonialism? I: Trygve Wyller, Johanna Gustafsson Lundberg, Niels Henrik Gregersen. *Redeeming the sense of the universal. A new grammar for political and ecological theologies*. Vandenhoeck&Ruprecht. (10 sider)
- West, H. S. (2020). Renegotiating relations, structuring justice: Institutional reconciliation with the Saami in the 1990–2020 reconciliation processes of the Church of Sweden and the Church of Norway. *Religions*, 11(7, 343), 1–22. (22 sider)
- Østby, L. (2011). Sånn er de: om kategorisering og samhandling med etniske minoriteter. I B. Berg & T. A. Ask. *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. (57-72). Universitetsforlaget. (15 sider)

Totalt 776 sider